

ผจญโรครินเตอร์เปสต์ในดงกะเหรี่ยง

ของ
ส. ปิยะมาน

เมื่อเดือนพฤษภาคม ๒๕๑๘ ข้าพเจ้าได้รับคำสั่งให้ไปทำการป้องกันโรครินเตอร์เปสต์ที่แม่สอด ข้าพเจ้าจึงเขียนใก่ตาแตก เพราะไม่รู้ว่า แม่สอดอยู่ที่ไหน แล้วจะเดินทางไปได้อย่างไร และโดยพาหนะหรือวิธีใด ข้าพเจ้าได้สอบถามสัตวแพทย์ผู้อาวุโสหลายท่านว่า ใครเคยไปบ้างและไปอย่างไรกัน ก็ไม่มีใครให้คำตอบได้ เพราะไม่มีใครเคยไป ต่อมาได้ทราบว่า คุณหลวงศรีสาธิตพิช เคยเดินทางไปครั้งหนึ่ง แต่ไม่ได้ไปป้องกันโรค เพียงแต่ไปตรวจอะไรไม่ทราบ จึงได้ทราบว่า แม่สอดเป็น อำเภอขึ้นกับ จังหวัดตาก ในระหว่างนั้น หนังสืออนินิยายเพลินจิต ได้ออก หนังสือเล่มหนึ่ง ชื่อ "ออกหัก" บรรยายถึง พระเอก ต้องเดินทางไปทำงานที่อำเภอแม่สอด และได้กล่าวถึงการเดินทางไว้โดยถนัด ข้าพเจ้าจึงได้ใช้หนังสือนี้เป็น Guide เดินทางไปจนถึงแม่สอด ข้าพเจ้าได้ขอยืมเงิน ทกลอง สำหรับเป็นค่าพาหนะ และ เบี้ยเลี้ยงเดินทางไป ๓๐๐ บาท

แต่หัวหน้ากอง (พระศรีเกษตราภิบาล) เกยวันได้ ถึงแก่กรรมเสียแล้ว) อนุญาตให้เพียง ๑๕๐ บาท และสั่งว่า ถ้าเงินหมดให้โทรเลขเบิกมา จะส่งไปให้ อนิจจา ถ้าเงินไปหมดระหว่าง เดินทางอยู่กลางป่ากลางดง ข้าพเจ้าจะทำอย่างไร แต่ข้าพเจ้าก็จำต้องตกลง คำสั่งต้องเป็นคำสั่ง ข้าพเจ้า ออกเดินทางทันที โดยรถไฟไป สวรรคโลกแล้วต่อรถยนต์ จนถึงจังหวัดตาก แล้วเข้ามาชและมาต่าง บรรทุกเครื่องใช้และวัคซีนซีรัม ออกเดินทางเข้าป่า ขึ้นเขาลงห้วย ไปอีก ๔ วัน จึงได้ถึงแม่สอดระหว่างเดินทางได้ผ่านหมู่บ้านไปเพียง ๖-๗ หมู่บ้านเท่านั้น ในการเดินทางครั้งนี้ ข้าพเจ้าได้ร่วมไปในขบวนตำรวจ ซึ่งควบคุมการเมือง คณะหนึ่ง ซึ่งถูกส่งไปจำกัดเขตที่แม่สอด และเข้าเมืองถึงแม่สอด ยังได้พักอยู่เรือนรับรองร่วมกันเสียด้วย จึงในตอนแรก ทำให้ชาวบ้านพากันเข้าใจว่า ข้าพเจ้าเป็นพวกถูกจำกัดเขตไปด้วยคนหนึ่ง ข้าพเจ้าได้ใช้จ่าย ค่าพาหนะ หมดไปเพียง ๘๐ กว่าบาทเท่านั้น.

เมื่อเดินทางถึงแม่สอดแล้ว ๑๕
 สมัยศรีสรรพาการ ผู้ว่าราชการอำเภอ
 (สมัยนั้น นายอำเภอ ชื่น เอก เรียกว่าผู้ว่า
 ราชการอำเภอ) ได้ต้อนรับ และให้ความ
 สระกวดเป็นอย่างดี อำเภอแม่สอดแบ่ง
 ออกเป็น ๖ ตำบล กับมีกิ่งอำเภอ ชื่นอีก
 ๒ กิ่ง คือกิ่งอำเภอแม่ระมาดกับกิ่งอำเภอ
 อู่มผาง เขตตอนเหนือ ทิศเขต จังหวัดแม่-
 สอน ตอนใต้ทิศเขตจังหวัดกาญจนบุรี
 ทิศตะวันตกจรดประเทศพม่า ซึ่งอยู่ห่างจาก
 ที่ว่าการอำเภอไป เพียง ๖ กิโลเมตรเท่านั้น
 ราษฎรที่ ทำมาหากินอยู่ใน บริเวณใกล้ ๆ ที่
 กิ่งอำเภอ มีหลายชาติ หลายภาษา เช่น
 ไทย มาจากระแหง ไทย มาจาก ลำปาง
 ลำพูน พม่า ไทยใหญ่ (เงี้ยว) ท้องสุ
 แฉก (พมืองเรียกว่า กระลา แฉกหนวด
 ชาวเรียกว่า กระลาทางหมย ส่วนฝรั่ง
 เรียกว่า กระลาขาว) และจีนมีอยู่ไม่เกิน
 ๕ คน (แต่เคยวนทรายว่ามีเป็นจำนวนร้อย)
 วัฒนธรรมพม่าแพร่เต็มแม่สอด ชาวพม
 เมืองพูดภาษาพม่าได้เกือบทุกคน เงินก็
 ใช้เงินเหรียญพม่าได้ยราว ๘๐% เพราะ
 ครั้งนั้นไม่มีคลังอำเภอ อัตราแลกเปลี่ยนมี
 ดังนี้ : -

- ๑ แลบ เท่ากับ ๘๐ สตางค์
- ๑ สลึง ,, ๒๐ ,,

- ๑ เฟือง เท่ากับ ๑๐ สตางค์
- ๑ แเป ,, ๕ ,,
- ๑ แผ่น ,, ๑ แเป (พม่า)

ข้าราชการ มุ่งสร้างเดิน ๕๕
 ตลาด ถ้าอากาศหนาวก็สวมเสื้อคอกระ
 นึ่งกางเกง แต่เวลา มาทำงานที่อำเภอ เท่า
 นั้น คนไทยพมืองก็แต่งตัวเป็นพม่าทั้ง
 ผู้หญิงผู้ชาย ยิ่งถ้าพูดภาษาพม่าด้วยแล้ว
 เลยไม่รู้ว่าเป็นพม่าหรือไทย เมื่อข้าพเจ้า
 ไปตั้งใหม่ ๆ หาซื้อน้ำตาลรับประทานไม่ได้
 จึงไปซื้อน้ำตาลชื้อว ก็หาซื้อไม่ได้อีก จน
 กระทั่งมองไปเห็นชาย ชักขวิดเป็นภาษาฝรั่ง
 ว่า Chinese Soy จึงไปขอกกับคนขายว่า
 นั้นแหละ คนขายกลับบอกกว่า ข้าพเจ้า
 แผลี่ ข้าพเจ้าจึงได้ความรู้ว่า ชาวพมือง
 เขาเรียกน้ำตาลชื้อวว่า แผลี่ (เป็นภาษา
 พม่า) ตั้งแต่นั้นมา ปากกาพม่าของข้าพเจ้า
 เขียน เรือย เขียน ไป จนเกือบ จะกลายเป็น
 ข้าพเจ้าเขียนเรื่อง วัฒนธรรมของชาวแม่-
 สอดไปแล้ว แต่ทั้งนี้เพื่อจะให้ท่านได้
 ทราบถึงเรื่องแม่สอดสมัยปี ๒๔๖๘ เท่านั้น
 เอง มาสมัยปัจจุบันนี้ วัฒนธรรมพม่าได้
 หายไปจากผืนแผ่นดินแม่สอดแล้ว แต่ได้
 รัยวัฒนธรรมแห่งพระมหานคร(กรุงเทพฯ)
 เข้าแทนไว้อย่างเต็มช้ำ
 รุ่งเช้าจากวันที่เดินทางไปถึง ข้าพเจ้า

ไปจ่ายตลาด หาซื้อหมูไม่ได้ แต่ความจริงนั้นหมูมีขาย แต่ผู้ขายเก็บไว้กันกระบุง เพราะเนื้อหมูเหล่านั้นนำมาจาก ผังเมย เขตพม่า (เขตแดนตอนนั้นมีลำน้ำเมยกันเขต) แต่ความจริงก็หมูแม่สอดนั่นเอง นำไปฆ่าที่โนนเพื่อเลี้ยงชาชญาบัตร แล้วยำเนื้อหมูปักเป็นชิ้น ๆ เข้ามารายขายที่ตลาดแม่สอด จึงต้องปกปิดกันข้างตามธรรมเนียม มิให้ประเจิดประเจ้อเกินไป คอยเมื่อวนเวียนอยู่จนหลายรอบตลาดแล้ว จึงพบหมูจากกันกระบุง ตามราคาว่าชิ้นละเท่าไร ผู้ขายสาวบอกว่า เพียงหนึ่ง ข้าพเจ้าก็อยากจะแสดงว่า ชิ้นนี้ไม่เหมือนหมูคนอื่น ๆ ที่พอแม่ค้าบอก ราคาเท่าไรเป็นไม้ต้องต่อกันละ ก็ลงมือซื้อที่เดียว สิบสองตัวได้ใหม่ แม่ค้ามองหน้ากันแล้วยิ้ม เป็นอันตกลง ข้าพเจ้าก็ยิ้มเหมือนกัน ภูมิให้ที่ต่อถูกลงได้ถึง ๒ สดต่าง แต่ที่ไหนได้ทำนนกเขาเองก็แล้วกัน (อัคราแลกลงเปลี่ยน ๑ เพลงเท่ากับ ๑๐ สดต่าง เพราะเป็นเพลงพม่าไม่ใช่เพลงไทย).

ข้าพเจ้าไป สอข ดาม เรื่องโรค ที่อำเภอ ทราบว่าโรค ริดดิเคอร์เปสท์ กำลัง ระบาดอยู่หลายตำบลตามรายงานของกำนัน สัตว์ตายไปแล้วเป็นจำนวนร้อย ๆ ขณะนั้นกำลัง ระบาดอย่างรุนแรงที่ตำบลแม่สอด ตำบล

ช่องแคบ และตำบลแม่กาสา ข้าพเจ้า จึงรีบเดินทางไป สอข สวณตามหมู่บ้าน ตำบลแม่สอด มีถึง ๒๕ หมู่บ้าน บางหมู่บ้านไกลกันถึง ๕ ก.ม. สัตว์กำลังเจ็บช่วยกันกระจองอแง ข้าพเจ้าเรียกประชุมกำนันผู้ใหญ่บ้าน ราษฎร ชี้แจงถึงการป้องกันโรค การควบคุมสัตว์ป่วย การฉีดวัคซีนป้องกันโรค เพราะเป็นของใหม่ซึ่งไม่เคยกระทำกันมาเลยแต่กาลก่อน จึงยังความแปลกและประหลาดใจ มาสู่ชาวแม่สอดเป็นอย่างมาก “เคยเห็นแต่เขาฉีดยาคันวัวควายเขาก็มียาฉีดยาคันหรือนี่” “จะฉีดยาคันอีท่าไหน มีค้อง มีคักัน มิให้กระตักเจ็บหรือนี่” “เอ หมอเขาจะคิดเอาเข็มละเท่าไรก็ไม่รู้” “มันจะป้องกันได้จริงหรือนี่ มันมีท่าลงกินแท้ ๆ” คณะกรรมการก็ผูกคอให้แล้ว นำมันคักัดแล้ว ยังกินไม่ได้ ตายกันทุกวัน” เสียงซุบซิบพึมพำกันทั่วที่ประชุม ชี้อธิบายใจต่างๆ ได้ถูกซักถามหลายสิบข้อ แต่เมื่อได้ฟังคำชี้แจงโดยละเอียดถี่ถ้วนแล้ว การซุบซิบและข้อข้องใจก็หายไป ตกลงนั่งฉีกตัวคักันตามหมู่บ้านๆ ในวันรุ่งขึ้น ส่วนสัตว์ที่อยู่ใกล้ เคียงกับที่เกิดโรค ได้จัดการ ฉีดวัคซีน ในวันต่อไป ภายในระยะ ๑ เดือน โรคตำบลแม่สอดก็

ผลของอย่างไม่น่าเชื่อ ยิ่งความแปลกใจ
ได้แก่เจ้าของสัตว์โดยทั่วกัน.

ต่อมาจากนั้น ข้าพเจ้าได้เดินทางไปยัง
ตำบลช่องแคบต่อไป ตำบลนี้อยู่ห่างจาก
อำเภอประมาณ ๒๕ ก.ม. มีหมู่บ้านคนไทย
อยู่เพียงหมู่บ้านเดียว นอกนั้นเป็นหมู่บ้าน
กระเหรี่ยงทั้งสิ้น คำว่ากระเหรี่ยง เป็น
ภาษาไทย แต่ทางเหนือเรียกว่า ยาง
เช่นเดียวกับเรียกพม่าว่า ม่าน เรียกมอญ
ว่า เม็ง เป็นต้น ต่อไปข้าพเจ้าจะเรียก
กระเหรี่ยงว่า ยาง ตลอดไป ยางมีอยู่
หลายจำพวก เช่น ยางคอบ ยางแดง
ยางน้ำ ยางเลข เป็นต้น ภาษาพูดก็คล้าย
กัน แต่ไม่ใกล้เคียงภาษาไทยเลย ท่านผู้ว่า
ราชการอำเภอ ได้กรุณาให้เจ้าหน้าที่อา-
เภอไปช่วยคนหนึ่ง เพื่อทำหน้าที่ล่ามและ
นำทาง เพราะถ้าฉันปล่อยให้ ข้าพเจ้าไป
ตามลำพังคงไม่ได้เรื่องแน่ ล่ามของข้าพ-
เจ้านั้นนามกรว่า เส้า สิงห์แก้ว มีตำ-
แหน่งเป็น นายตรวจสำราชาฝิ่น และเป็น
นักสราชนิยม มีชื่อเสียงที่สุดของแม่สอด
แต่ทราบว่า ได้ถึงแก่กรรมเสียแล้ว เมื่อปี
๒๔๘๕ แต่ชื่อเสียง ยังปรากฏอยู่ ตราย
แต่ทุกวันนี้ พาหนะในการเดินทางใช้มาช
และคนหาขี้ตม คือวันแรกนอนที่บ้าน
แม่กุ วันที่สองเดินทางถึงตำบลช่องแคบ

พักที่ศาลาสำหรับคนเดินทาง นายเส้าเป็น
คนเก่าแก่ของแม่สอด คือมาอยู่แม่สอด
ตั้งแต่ยังหนุ่มๆ รู้จักหนทาง และผู้คน
กว้างขวางมาก ทั้งชำนาญในการเดินทาง
และพักแรมมาก พอถึงที่พัก แยกไว้
บัญชีงานแก่พวกลูกหาบทันที เจ้านั้นเอา
ม้าไปเลี้ยง เจ้าโน้นไปหาฟัน เจ้าคนโน้น
ไปเก็บผักและหาซื้อไก่มากิน เจ้านั้นไปเยี่ยม
ถึงเขาแล้วไปตักน้ำ เหล่านเป็นต้น แล้ว
เราก็กินน้ำที่พอควักกินเอง เสร็จแล้ว
ยกมาตั้งกินกัน หน้าที่แม่บ้านนายเส้า
รับผิดชอบทั้งสิ้น แต่ข้อสำคัญ ต้องมีน้ำ
อมฤตใส่ขวดทิ้งไว้ให้ อย่าให้ขาดไถ่ ถ้า
ขาดลงเมื่อใด เป็นไม่เกิดความคิดที่จะ
ปรุงอาหารไถ่ ข้อสำคัญ ข้าพเจ้าต้อง
ระวังหน่อย มิฉะนั้นเคยกลับมาจากทำงาน
เหนื่อยๆ ไม่มีอาหารคอยอยู่ เป็นลมจับแน่
นายเส้ามีฝีมือทางปรุงอาหารนับว่าพอใช้ที่
เดียว รสชาติกลมกล่อม ยิ่งกับข้าวขเมา
แล้ว เป็นถนุกมาก มีชิ้นหนึ่งที่เคย.

ข้าพเจ้าออกตรวจสัตว์ทั่วทุกบ้าน ปรา-
กฏว่า มีสัตว์ กำลังป่วย อยู่อีก หลายสิบ ตัว
สัตว์ที่ยังไม่ป่วยก็ยังมีอีกมาก ที่เจ้าของ
อพยพไปเลี้ยงไว้ตามป่าตามเขาอีกหลาย
ตอนคำจึงเรียกประชุมเจ้าของสัตว์ การ
ประชุมคราวนี้ร้ายกว่าที่แม่สอดมาก เพราะ

มีนายเส้าคอยสนับสนุน และทั้งกำนันก็ได้
 เคยรู้เคยเห็นที่แม่สอดมาแล้ว จึงตกลง
 กันได้ง่าย ข้าพเจ้านัดนัดควักเงินในตอนเช้า
 วันรุ่งขึ้น ตอนบ่ายฉีกฉีรม สัตว์ที่อยู่ใกล้
 หรือรวมกับสัตว์ป่วย ส่วนสัตว์ที่เริ่มป่วย
 หรือเพิ่งจะแสดงอาการป่วย ข้าพเจ้าได้ทำ
 การฉีกฉีรมเข้าเส้นโลหิตทำให้ทุกตัว ซึ่ง
 ได้ผลเป็นที่พอใจยิ่ง กล่าวคือหายถึง ๗๐%
 ณ โอกาสนี้ ขอชมเชยเจ้าหน้าที่ผลิตวัคซีน
 และฉีกริมรินเคอร์เปสต์ สมัยปี ๒๔๗๘
 - ๒๔๘๐ มา ณ ที่นี้ด้วย เพราะได้ผล
 จริงๆ กำนันผู้ใหญ่บ้าน ราษฎรพากัน
 เลื่อมใสมากขึ้น ซึ่งสัตว์ข้างตัวป่วยมาก
 จนแยะแล้ว เจ้าของยังได้มาอ่อนวอนขอให้
 ข้าพเจ้าไปฉีกฉีรมรักษาให้ ข้าพเจ้าซึ่งแฉะ
 ว่าคงจะฉีกให้ก็ไม่หาย เพราะอาการมัน
 หนักมากเสียแล้ว แฉะก็ไม่ยอม อ่อนวอน
 ต่อไปอีกว่า "เวลามันคึกๆ ผนึกได้ไซ้แรง
 มัน เมื่อมันเจ็บป่วยลง หมอได้มาจนถึง
 บ้าน ถ้าไม่รักษาพยายามให้กักระไรอยู่
 ขอให้ช่วยหน่อยเถิดครับ ส่วนจะเป็นหรือ
 ตายนั้น สู้แต่เวรกรรมของมัน" แทน
 ทำเอาข้าพเจ้าใจอ่อน ต้องไปฉีกฉีรมรักษา
 ให้ แต่แล้วต่อมาวันรุ่งขึ้นสัตว์ตัวนั้นก็ตาย
 กำนัน แฉะได้กล่าวเป็นภาษาพื้นเมืองขึ้นว่า
 "จะเยยะจะโตมัน พยาขมันลวงกรรม"
 (จะทำอย่างไรได้โรคมันมากเสียแล้ว).

ข้าพเจ้าควบคุม โรค และคอยฉีกฉีรม
 รักษาสัตว์ที่ป่วยขึ้นใหม่อยู่ที่บ้าน ชองแคบ
 ไทราว ๘ วัน จนฉีกฉีรมยอกจนครบทั้ง ๒
 เสรี และเห็นว่าไม่มีสัตว์ป่วยขึ้นใหม่
 ส่วนสัตว์ที่ป่วยอยู่ เมื่อไครรับการรักษาด้วย
 ฉีรมแล้ว อาการก็ดีขึ้น และมีหวังหาย
 แสบทุกตัว ข้าพเจ้าจึงยกกองออกเดินทาง
 ไปยังบ้านชนท่วยชองแคบ หรือบ้านอะไร
 จำไม่ได้เสียแล้ว จำได้ว่าอยู่ห่างจากบ้าน
 ชองแคบราว ๖-๗ ก.ม. เป็นบ้านยาง
 ผู้ใหญ่บ้านชื่อ - พระสะเงาะ มีคาราสาวบาง
 เค่นที่สคอยู่ตรงหน้ ภายประมาณ ๑๕ ปี
 ชื่อมะสะแห่ง ร้างอวบ ผิวขาว แก้มสียง
 ก้นคอกท้อ (คอกท้อสี่เข้ยังงิข้าพเจ้าก็
 ไม่ทราบ) หนักว่าเค่นที่สคก็เพราะเธอไม่
 คอยคน แม้จะมีข้าราชการแปลกหน้าไปพัก
 ที่บ้านก็ ซึ่งตามธรรมเนียมคาราสาวบางซึ่งเรียก
 ตามภาษาของเข่าว่า "มีกระนอ" มักจะ
 ขคนขกตัวเมื่อเห็นข้าราชการ แต่แม่คน
 นี้ว่าสังคมจัด ยมแยมแจ่มโลโก้ เราทัก
 ทายก็ได้คอบด้วยก็ แต่เรามากไม่รู้เรื่อง
 เช่น ข้าพเจ้าเพิ่ง ทักจำภาษายางใต้ ๒-๓
 ประโยค ก็อยากพอกับเข่าข้าง พอเห็น
 สาวชนเรือนมา ข้าพเจ้าก็ส่งภาษาดามว่า
 "มีกระนอ แลเซอล้อฮักเก" (สาวเอ๊ย ไป
 ไหนมา?) เธอยิ้ม คงจะนึกว่า อ้ายเสื่อ

นเพิ่งเห็นหน้าคาคาคราวนเอง หนอย!
 ออภพภาษาข่าง แล้วเธอก็ตอบเป็นภาษา
 ของเธอทันที ข้าพเจ้าเลยยิ้มแหย่ไปเลย
 เพราะไม่รู้เรื่อง แอบเข้าไปกระซิบถามนาย
 เส้า จึงได้ความว่า เธอตอบว่า “ไปไรมา”
 คินนิน ข้าพเจ้าและคณะพักที่บ้านสาว
 มะสะแง่นั่นเอง เพราะเย็นชานทกวางขวาง
 และระอาคหมดจกสักหนอย.

อ้อ! ข้าพเจ้าลืมเล่าให้ท่านฟังว่า ชาว
 บ้านช่องแคบได้ให้ลูกชนขาวแก่ข้าพเจ้า
 ๑ตัว ในการทรมานกระบือของเขาตายทั้ง
 ๒ตัว ชนทวนเขื่องมากเขื่องทวงแทนของ
 พวกลูก ๆ ซึ่งถึงกับร้องไห้โฮ เมื่อพ่อเขา
 มาให้ข้าพเจ้า ซึ่งแกกล่าวว่ “ไม่รู้จะ
 ทำอะไรมาตอบแทน นอกจากชนทวน อัน
 เป็นสัตว์ทรมานของลูก” จึงนับว่าชนทวนเขื่อง
 ถึงที่มีค่าอย่างหนึ่งทีเดียว และตัวกานัน
 เองก็นิยมชมชอบข้าพเจ้ามาก ถึงกับติด
 ตามไปกับข้าพเจ้า ทุกแห่งในเขต ค่ายลของ
 แดก และแกได้ทำคุณประโยชน์ในการป้องกัน
 อดโรครินเคอร์เปสท์ได้ อย่างมากทีเดียว
 กล่าวคือตัวกานันเขื่องไทย แต่พุดข่างได้ก็
 ฆ่ากัษยบางคนหนึ่ง ลูกบ้านนบถอแถมมาก
 พุดข่างมันสียแปลกขย้อยอย่างหนึ่ง ถัดลง
 ใต้รักและนบถอใครแล้ว ว่าอะไรเขื่องเขื่อง
 อดกัษย แต่ถัดลงไม่ชอบหรือไม่นับถอ

แล้ว เป็นทลยหน้าทลยตาหายเงยเข้าบ้าน
 หมด ซึ่งเหลือแต่ผู้หญิงกับเด็กเฝ้าบ้าน
 เท่านั้น ตามอะไรก็ไม่รู้เรื่อง ถ้าไปตาม
 อะไรเขื่องต้องตอบว่า “ตะนาโยบ้า” ทุกที
 แปลว่าไม่รู้เรื่อง.

การป้องกันโรคของ ข้าพเจ้าครั้งนั้นจึง
 นับว่า เคราะห์ดีมาก เพราะมีผู้สนับสนุน
 ถึง ๒ คน คือนายเส้าและกานัน พวกข่าง
 ทุกหมู่บ้านแทบทุกตัวคน ทั้งลูกเด็กเล็ก
 แคนงรู้จักนายเส้าทงนนั้น ทงยังรักและนับถอ
 เสี้ยด้วย เมื่อไปถึงหมู่บ้านใดพวกข่างจะ
 มาทากันเต็มบ้านทีเดียว โดยไม่ต้องเรียก
 ประชุม และทุกคนมีเหล้า (ต้มเอง ภา
 ครว้เรือน) ติดมาอย่างน้อย คนละขวด
 มาสั๊กกันกิน ถ้านายเส้าจะกินไก่ ประเคี้ยว
 เขื่องเป็นไตกิน นายเส้าแกกินไก่เสี้ยจนมี
 ฉายาวว่า “พะเลอะซอ” แปลว่า “นายไก่
 หมด” คือหมายความว่า กินจนไก่ไม่มี
 จะกิน ซึ่งแทนที่จะเรียกแกว่า “พะเล
 ซอ” ซึ่งแปลว่านายกัษยแล้ว ตามชื่อ
 ของแก บ้านใดที่เขาทำพิธีเสี้ยงผี เขาเอา
 โขไม้เสี้ยงขั๊กไว้ที่หัวบันได ซึ่งหมายความว่า
 ว่า ห้ามคนแปลกหน้าชนชนบ้าน แต่นาย
 เส้าแกก็ขึ้นไปได้ ทงทพวกผู้หญิงจะมา
 ร้องท้าวว่า “เทาะตะแลบ้า” (ขึ้นไปไม่
 ได้) แต่นายเส้าแกระพุดว่า “เทาะไม้

เกาะกระชั้นละ” ดังนั้นเข็นต้น แล้วแทนที่ พวกนั้นจะโกรธกลับหัวเราะกันเสีย คือ ยอมให้แกคน ถ้าเข็นคนอื่นแล้วเข็นมเรือ ถึงแกจะทำอย่างไรก็ดี พวกข่างก็รักแก มาก ส่วนกำนันนั้นไม่ต้องพูดถึง เพราะ เป็น พ่อข่าน ลูก ข่าน นับถือมาก พูดอะไร เข็นนั้น.

เมื่อผู้ใหญ่บ้านและลูกบ้านมาพร้อมกัน แล้ว ข้าพเจ้าได้เริ่มงานทันที กำนันทำ หน้าที่เข็นลำม แผลขยายความสนับสนุน ไปในหัวเสรีจ ตลอดจนอ้างถึงการไถ่ชน อันเป็นหลักฐานแสดง ถึงผล ของการปฏิบัติ งานของข้าพเจ้า พักเดียวได้ความว่าขณะ นั้นมีการขอเริ่มช่วยขันทองหนึ่ง ของพระส- เจ้า: ผู้ใหญ่บ้าน คือมีอาการนำตาไหล มีขตาและเริ่มไอ ข้าพเจ้าบอกว่า ข้าพเจ้า จะฉีดยารักษาให้ เจ้าของสัตว์และชาว บ้านดีใจกันใหญ่ พวกกันไปคและช่วยกัน มีตกระบ่อหลายสิบคน เมื่อข้าพเจ้าได้ฉีดยา เข็มเข้าเส้นโลหิตแล้ว กำนันได้สนับสนุน การกระทำของข้าพเจ้าทันที โดยกล่าว “อีก ๓ วันหายกินหญ้าได้” แล้วพวกนั้น กลับที่พัก ในตอนค่ำวันนั้น นายเส้าวาง แผนการณ์จะมอมเหล้าม๊ะสะแห่ง โดยชวน มากินเหล้าด้วยกัน สาวเจ้าก็ไม่ขัดเข้าร่วม วงด้วยก็ นายเส้าก็มดล้วยหนึ่ง มะสะแห่ง

ก็มดล้วยหนึ่งเท่า ๆ กัน คิมกั้นไปคิมกั้นมา นายเส้ากลับไปก่อน ยอมแพ้งนอนแม่เตย ส่วนสาวเจ้ายิ่งนั่งคคคคองชายมออยู่ นเป็น ยทเรียนยทหนึ่ง ซึ่งท่านควรจกจำเอาไว้ ว่า ต่อไปได้ท่านเข้าไปในคองกระเหียง อย่า ได้ยงอาจไปทำสาวกระเหียง กินเหล้า แซง กั้นเป็นอนินชาติ เป็นชายขหนาทก็เคียว พวก ข่างชอบสุขยา (ยาสุขไม่ใช่ยาฝิ่น) ทั้ง ผู้หญิง ผู้ชาย ลูกเด็กเล็กแดง สุขทุกคน ใช้ยรรจกคองไม้ไผ่ รูปร่างงอๆเหมือน กุนเขียงเวลาขึงไฟ ถ้าของสาวๆ ทำสววย รูปร่างกระตักรัก ปรักยเป็นคอกคองก้วย ลวดเงิน ยาฉุนมาก ปากคายกคองสุขอยู่ ตลอดจนเวลา.

รุ่งเช้าข้าพเจ้ายกคอง ออกเดินทางไป สอบสวนโรคตามหมู่บ้านอันต่อไป ซึ่งพอ จะจำได้ว่าที่บ้านคะโกล์ บ้านยอเบือ บ้าน เขะพอ และทุกหมู่บ้านที่ได้ ไปสอบสวน ข้าพเจ้าได้ ทำการ ฉีควักซินไว้ ให้ทุกบ้าน ซึ่งพวกข่างเจ้าของสัตว์ช่วยเหลื่อจับสัตว์มา ให้ฉีควักซินยั้งกันอย่างแข็งแรงแและพร้อม เพรียงกัน ทั้งนี้เนื่องจากการโหมยณาของ กำนัน และนายเส้า ทั้งได้กล่าวมาแล้ว เมื่อได้เคี้ยวฉีควักซิน ตามหมู่บ้านต่าง ๆ ได้ ๕-๖ วัน ข้าพเจ้าก็ยกคองเดินทางกลับ ไปบ้านพระสเจ้า:อีกครั้งหนึ่ง.

การกลีบมาครั้งนั้น ข้าพเจ้าเกือบจะล้ม
 ทัพไปว่า กลายเป็นหมอลเทวคาไปเมื่อไร
 ไม่ทราบ ได้รับการต้อนรับ จากชาวบ้าน
 อย่างอุ้นหนาผาคัง พระสะเงาะผู้ใหญ่นาน
 เกินยมนั้น ออกไปรับ ข้าพเจ้าถึงนอกบ้าน
 นายเส้ายังใช้ ให้ แกรงม้าเสียอีก ทาม
 อรรถมาพวกขางกลวิ้มามาก แต่ไม่กลัว
 ช้าง ชอบเลี้ยงช้างมาตังแต่เด็ก ๆ ข้าพเจ้า
 ไล่สอนตามตังกระบือตัวที่ช่วย ได้ทราบว่า
 จาก วัน ที่ฉีก ชีวม แล้ว ๓ วัน ก็กิน หญ้าได้
 กำนันชอบใจหัวร่อว่า ข้าพเจ้าจึงนี้ฉีก
 วัคชินในวันรุ่งขึ้น เพราะไม่มีสัตว์ช่วยอีก
 ในการฉีกวัคชินครั้งนี้ ข้าพเจ้าต้องทำงาน
 หนักมาก เริ่มตั้งแต่เช้าหยุกชั่วเวลารับ-
 ประทานอาหารเท่านั้น ฝนตกก็หยุกมือไม่
 ได้ เพราะสัตว์ มารอดฉีก อีกมาก จนในที่สุด
 ฝูง สุกท้าย ต้องไป ฉีกในคอก มีกระบือ ๓๕
 ตัว ฝนก็ตกในคอกเป็นโคลน เวลาที่คำ
 มีกลดทก ๆ มองคววัคชินในชีวนจนจะไม่
 เห็นอยู่แล้ว วันก็ชมเหลือเกินเข้าไปกัใน
 หูกึ่งเข็บทั้งคั้นจนหวมจะเลิกก็ไม่ได้ เพราะ
 เจ้าของสัตว์ไม่ยอม บอกว่าต้องฉีกให้หมด
 ทัพเล็กตัวน้อยแยกจ่ายให้ ฉีกจนได้ แกร
 บอกว่า ควายฝูงนี้ถ้าได้ออกจากคอกไป
 แล้ว เป็นการยากเหลือเกินที่จะเอากลับเข้า
 คอกอีก และเปรี้ยวเสียด้วย ข้าพเจ้าเห็นใจ

ต้องให้คนคอยถือคอบไฟส่องไว้ กว่าฉีก
 เสร็จเกือบ ๒ ทุ่ม ตอนเดินทางจากคอก
 สัตว์กลีบ ที่พีกฝนตก ก็องผ่านเข้าป่าตลอด
 เวลา คบเพลิงถูกฝนเข้าก็ดับเลยหลงทาง
 นายเส้ายืมมา หนามเกยว รองเท้าหลุดโคก
 ลงจากม้าควานหากไม่พบ ครั้นจะพยายาม
 หาให้พบ พรอคพวกก็เดินห่างออกไปมาก
 แล้ว กลัวเสียก็กลัว โมโหก็โมโห เลย
 ถอดข้างที่เหลื่อขว้างผลุงเข้าป่าไป โคก
 ชีวม่า ร้องตะโกนให้ คอบ ค้วย เสียงสน มา
 ตลอดทาง.

ระหว่างที่พีกทำงานอยู่ที่บ้านพระสะเงาะ
 ๒-๓ วัน เหล้ายาปลาขิงมันช่างพร้อมมูล
 ติจริง ข้าพเจ้าพูดเลยเถิดไปเสียหน่อย คือ
 เหล้ายานะมีแน่ แต่ปลาขิงไม่มี ขอเปลี่ยน
 เป็นเหล้าไข่ไก่ขิงเป็นเหมาะกว่า ทุกๆบ้าน
 ได้ส่งไก่และเหล้ามาเป็นของกำนัล จนกิน
 ไม่ไหว อาหารมอหนึ่ง ๆ กินไก่ตัง ๔-๕
 ตัวทุกมอ แต่ตังกระนนเมื่อยกอกของออกเดิน
 ทางไปหมู่บ้านอื่น ยังเหลือไก่เป็นเสียบึง
 ไล่ตระกร้าไปอีกตังสิบกว่าตัว บางตัวเล็ก
 เกินไป ต้องไปฝากชาวบ้านเขาเลี้ยงไว้
 ขอผลัดให้ โคอีกสักหน่อย จึงจะกลับ มากิน
 แล้วในที่สุด ข้าพเจ้าก็ ไม่ได้กลับไปยังบ้านนั้น
 อีก และต่อมาก็จำไม่ได้เสียด้วยว่าไก่ฝาก
 ไก่ไว้ที่ไหนบ้าง เมื่อยกอกออกจากบ้าน

พระสะเงาะแล้ว ข้าพเจ้าได้เดินทางไปทรวง
 สัตว์ และ สอบ สนวน โรค ตาม หมู่ต่าง ๆ ใน
 คำบลช่องแคบ คำบลแม่ก คำบลแม่ดาว
 อีกหลายสิบหมู่บ้าน ซึ่งล้วนแต่เป็นบ้าน
 ยางทองสัน ซอหม่บ้านของพวกยางนี้ เขา
 มักเรียก ซอ ตาม ซอผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้
 อาวโสในบ้านนั้น เช่นบ้านตะโกโล่ บ้าน
 เย๊ะพอ-กัมตะโกโล่ และเย๊ะพอเป็นผู้อาวโส
 ในหม่มบ้านนั้น ส่วนบ้านทมิซอธรรมคากัม
 เช่น บ้านซอโฮโฮ แปลว่าบ้านไก่ขัน
 บ้านกะซอรอดตะ แปลว่าบ้านข้างตก เหล่า
 นี้เป็นต้น ถ้าเห็นหม่มบ้านย่อม ๆ หรือหม่มบ้าน
 ทดงไหม้ เขามักเรียกซอตามซอผู้อาวโส
 ซึ่งเราก้เขาใจง่ายเหมือนกัน คือนกรทที่เคย
 ว่า ถ้าคนที่ซอเป็นซอหม่มบ้านต้องเป็นคน
 สำคัญแน่ เช่น บ้านพระกั ถ้าพระกัแก่เป็น
 ผู้ใหญ่บ้าน กังนเป็นต้น.

การตั้งชื่อของพวกยาง ถ้าเป็นผู้ชาย
 มักใช้คำว่าพระนำหน้า คงจะแปลว่า นาย
 นั้นเอง เช่น พระสะเงาะ พระกั พระโย้แฮ
 พระมอแฮ เป็นต้น ส่วนผู้หญิงบางคนก็มี
 คำว่า น้อ นำหน้า จะแปลว่าอ้อหรืออะไร
 ไม่ได้สืบถาม เช่น น้องอ น้อดำ แม่แฮ
 นิตู เป็นต้น.

ส่วนภาษาของพวกกัน เป็นเสียงแม่
 กอกาทงนั้น ไม่มีตัวสะกดเลย ยางคำ

เอภาษาพม่ามาใช้ เช่น สะหย่าวุ่น เป็น
 ต้น แปลว่าแพทย์หลวง ที่เอภาษาไทย
 มาใช้ก็มี เช่น คำว่าหมวก ไทยเหนือ
 เรียกว่า กู้ช ไทยกลางเรียกว่าหมวก ยาง
 เขาทั้งสองคำมาใช้ร่วมกัน แต่คัดตัวสะกด
 ออกเสีย เรียกว่า กู้โหมะ กังนเป็นต้น
 คำว่าขันคักน้ำ ไทยเหนือเรียกว่าสลุบ ยาง
 เรียกไม้ซัดเคียบเรียกว่าตะลู การพูดภาษา
 ยาง หักง่ายกว่าภาษาพม่ามาก เพราะ
 ไวยากรณ์เหมือนไทย แต่สำเนียงบางคำ
 เท่านั้นเราทำเสียงไม่เหมือน เพราะเป็นคำ
 สระกล่า จะเป็นสระเอกไม่ใช้ สระเอก
 ไม่เชิง ซ้ำยังออกจวมเสียดวย เช่นคำว่า
 มิต จะเป็นเซะ หรือ แะ หรือเซวะ หรือ
 แะวะ อะไวมันไม่ตกทั้งนั้น แต่ถ้าเราพูด
 ภาษาเขาได้ละก็เป็นที่ชอบใจเขาละ ไปดง
 ไทน์เป็นไม้ต้องกล่วชด เรื่องอาหารการ
 กินถ้าเป็นของที่เขาปลูกหาได้เองเป็นไม้ต้อง
 ซอ ยิ่งถ้าเป็นคนที่เขารักใคร่นับถือแล้ว
 เป็นสขายไปเลย แต่เขาดิออ้อยอย่างหนึ่งว่า
 ต้องขอเสียดก่อนแล้วเขาจะหยิบยื่นให้ จะ
 มากน้อยเท่าไรไม่ว่า ยิ่งเป็นข้าวยิ่งดิ
 มาก ไม่ว่าข้าวสาร ข้าวเปลือก และอีก
 อย่างหนึ่งถ้าเป็นของ ๆ คนหนึ่ง คนอื่นจะ
 หยิบยกให้ใครไม่ได้ แม้ของ ๆ ลูกของตน
 เอง ซึ่งนับว่าดิไปอย่างหนึ่งเหมือนกัน.

เมื่อ การปราบโรคทางคอนไตของแม่
 สอดแล้ว ข้าพเจ้าก็เดินทางไปคอนเหนือ
 ต่อไป มีตำบลแม่กาสา และตำบลแม่-
 ระมาศ ทั้งสองตำบลนี้ มีหมู่บ้านอย่างมาก
 เหมือนกัน ข้าพเจ้าได้ขอรับรองนายอำเภอ
 เอาตาเล่าไปอีกตามเคย เพราะการเดินทาง
 ทางถ้าขาดตาเล่าไปเป็นหมครต ตาเล่า
 แก่เป็น คนไม่มี โศกเศร้ารักใคร่ กำลัง
 เดินทางอยู่กลางป่า น้ำท่วมหัวเขามา ฝน
 ก็ตกจนล้มหลุมตาไม่ขึ้น ตาเล่าแกล้งร้อง
 ติเกบนหลังม้าได้อย่างสยหายใจ เคยตก
 ทกซ์ได้ยาก มากก็ ข้าพเจ้า แทะเขาชีวิตไม่
 รอค-คือ ครั้ง หนึ่งใน การ เดินทาง จากกิ่ง
 อำเภอแม่ระมาศ ฝนตกชุกมาก น้ำนอง
 ไปทั้งป่า ขณะทขมาข้ามห้วยบัง น้ำได้
 พัดข้าพเจ้าหลุดไปจากหลังม้า ลอยไปปะทะ
 เขาคับกอไผ่ ตาเล่าขึ้นอยู่บนฝั่งยังไม่ได้
 ข้ามเห็นข้าพเจ้าลอยลิวๆ ลับตาไป แกร้อง
 ตะโกนเรียกจนเสียงหลง เป็นห่วงกลัว
 ข้าพเจ้า จะตกแก่ง หรือกระแทก กับก้อนหิน
 ภาย จนข้าพเจ้าขึ้นฝั่งได้ จึงได้ร้องบอก
 แกร้งใจเงยขเสียงลงได้ ถ้ามาของแกขอม
 ข้ามมาพร้อมก็ข้าพเจ้า คงได้ตายกันสัก
 คนหนึ่งเป็นแน่ แต่กว่าข้าพเจ้าจะขึ้นฝั่งได้
 หนาและมือ ข้าพเจ้าได้แผลไป สิบกว่า แผล
 ลิงกับเลือดหยด เพราะความแรงของน้ำ

ได้กระซอกมือข้าพเจ้าจน รูดไป กับเร็วไวได้
 ซึ่งข้าพเจ้าพยายามกำไว้แน่น ทั้ง ๒-๓
 ครั้ง เสื้อผ้าขาดรุ่งริ่งไปเลย และในที่สุด
 แก่ต้อง ขึ้นไป เห็นอน้ำ ลอยคอก ข้าม น้ำมา
 ข้าพเจ้าต้องลงไป คอยรับ แก่อยู่ใน ห้วยจึง
 ได้พาแกเข้าฝั่งได้ แก่เป็นคนใจกล้ามาก ถ้า
 ไปพบคนยากจน ไม่ว่าไทยหรือขาง ไม่มี
 เสื้อผ้าจะนั่ง แก่ก็เอาของแกให้ทานไป ขาง
 ก็เมื่อกลับจาก ท้องที่ เหลือนแต่เสื้อผ้าชุดที่
 สวมอยู่เท่านั้น นอกนั้นให้ทานไปหมด แก่
 มักพูดเสมอว่า “ทรัพย์สินสิ่งของเป็นของ
 นอกร่าง” ข้าพเจ้าเคยชอองางแวงแพรดำ
 บังล้นให้ แก่ตัวหนึ่ง ต้องกำซบให้แกรับ
 สักยว่า “จะไม่ขายหรือแลกหรือเปลี่ยนกับ
 ใคร” แก่ก็เป็นคนมีสัจย์จริงเหมือนกัน
 จนข้าพเจ้ากลับขึ้นไปแม่สอดอีก เมื่อ พ.ศ.
 ๒๔๘๒ แก่ยังนำมาให้ข้าพเจ้าว่า “ยัง
 อยู่” ในการไปขงกันโรคคราวนี้ ข้าพ-
 เจ้าพูดภาษาขางได้ขงแล้ว ขงขางที่ไม่
 ต้องใช้ล่ามนี้ว่าสะกดขง แต่คำลึกลงๆ
 สำคัญๆ ที่จะใช้ ในการ จับผู้หญิง พุดไม่ได้
 เสียด้วย มันน่าเจ็บใจนัก ถ้าพูดได้ขงจะ
 เฟลิกเฟลิดอีกไม่นาน ข้าพเจ้าพูดได้แต่
 คำพันๆ เช่น ขอข้าวขงนากินไปเทอกน
 ข้าพเจ้าวนเวียนอยู่ตามสองตำบลนี้สัก ๒-๓
 เทียว การขงกันโรคก็เสร็จ นอกจาก

นั้นข้าพเจ้าก็ออก สอดสวนโรค ตามหมู่บ้าน
ต่าง ๆ เรียบไปทั่วทุกตำบล จนเห็นว่าโรค
สงบเรียบร้อยทุกตำบลแล้ว จึงได้รายงาน
โรคสงบ.

ข้าพเจ้า ทำการ ข้อง กันโรค วัณโรค-
เปสท์ ในท้องที่อำเภอแม่สอดคน เป็นเวลา
๗ เดือนจึงเสร็จ และถูกสั่งให้เดินทางไป
ข้อง กันโรคที่จังหวัดลำปางต่อไป ในการ
ไปลำปางนี้ ข้าพเจ้าไม่ลืมที่จะเอาชนิดคิดไป
ด้วย ทั้งนี้เพื่อนำไปเป็นเครื่องมือโฆษณา
ต่อไป ซึ่งชนกัจึงรักแก่ข้าพเจ้า และนับ
ว่าเป็นผลดียิ่ง.

ก่อนจะจบ ข้าพเจ้าจะขอเล่าเรื่องของ
ตาเส้าให้ฟังอีกสักเล็กน้อย ตาเส้าแก่เป็น
คนมีเขว้านดี ปฏิภาณไว แก่ ใจเหตุการณ์
เฉพาะหน้าก็ได้อย่างน่าชม เรื่องมีอยู่ว่า
สมัยหนึ่ง สมุหเทศาภิบาลมณฑลพิษณุโลก
เดินทางไปตรวจราชการที่กิ่งอำเภออุ้มผาง
ซึ่งชนกับอำเภอแม่สอด จากแม่สอดถึง
อุ้มผางต้องเดินทางขึ้นเขาลงห้วยไปอีกราว
๕ วัน ตอนออกเดินทางจากแม่สอด มี
ผู้ว่าราชการ อำเภอ (คุณพระสมศรีสรร-
พการ) เดินทางสมทบไปด้วยพร้อมด้วย
ตาเส้า ครั้นเดินทางไปได้ ๓-๔ วัน ขณะ
ที่พวกเรานอนยืมห้วยแห่งหนึ่ง เทศาฯ เห็น
ยางถ่อแพไม้ ไม้ล่องนำมา จึงคิดว่าถ้า

ล่องแพไป จนถึง อุ้มผางได้ จะสบายไม่น้อย
เพราะ เขื่อน การ เดินทางโดย หลังก มาเมื่อ
เต็มทีแล้ว จึงให้ตาเส้าร้องถามว่า จะล่อง
แพไปอุ้มผางได้หรือไม่ ถ้าได้จะทำไม้ ไม้
ที่ไหน มาผูกแพ ตาเส้าก็ ชัก จนปัญญา
เพราะคำว่าไม้ ไม้และแพ ภาษาข้างว่าอะไร
แกก็ไม่รู้ ครั้นจะตอบว่าพูดไม่ได้ก็จะเสีย
หน้านายอำเภอ เพราะท่านได้บอกกับเทศา
ว่านายเส้าพูดภาษาข้างใต้และเป็นล่ามไต่ก็
แต่ด้วยมีปฏิภาณดี จึงแก้ไขด้วยโวปัญญา
ร้องถามเป็นภาษาข้างไปทันทีว่า เขื่อนชื่อไร
บ้านอยู่ไหน มีลูกกคน ผู้ชายกคน ผู้หญิง
กคน เจ้าข้างนั้นก็ตอบคำถามตาเส้าจน
ถวิล แล้วตาเส้าจึงหันมารายงานแก่เทศาฯ
ว่า ยางมันบอกว่ายไปไม่ได้ เป็นเกาะเขื่อน
แก่งมาก น้ำน้อย เทศาฯเลยบอกว่า ถ้า
ไปไม่ได้เราก็เดินทางกันต่อไป ท่านผู้ว่า
ราชการอำเภอมีอย่างโล่งหัวออก เพราะ
นอกจากตาเส้าแล้ว ท่านคนเคียวเท่านั้น
ที่รู้ภาษาข้าง เรื่องนี้คุณพระสมศรีสรร-
พการ ได้เล่าให้ข้าพเจ้าฟังเองที่เคียว จึง
นับได้ว่าตาเส้าเป็น "ล่ามดี."

ข้าพเจ้า คงขอ อภัย ที่เอาเรื่อง ของตา
เส้ามาเล่ามากไปสักหน่อย ทั้งนี้โดยเหตุ
ผลที่ข้าพเจ้าถือว่า ตาเส้าเป็น คนที่มพบยาท

สำคัญในการป้องกันโรคครั้งนี้ ถ้าข้าพเจ้า
ไม่มีตาเส้าเข็นล้าม และนำทางไปด้วยแล้ว
การป้องกันโรคจะชุลลุลกมากทีเดียว ทั้ง
โถ่ล่ามาแล้ว ตลอดจนการกินอยู่ของ
ข้าพเจ้าจะลำบากไม่น้อย ตาเส้าอำนวยความสะดวก
ความสะดวกให้ข้าพเจ้าทุกอย่าง ทั้งในส่วน
ราชการและส่วนตัว มีหน้าที่นำทาง จัด
สถานที่พัก รักษาเข้าของ ติดต่อกับคน
สำคัญๆ ของหมู่บ้าน เป็นล้ามตลอดจน
พ่อครัว และเป็นเพื่อนแก่เหงาได้ตลอด
เวลา ท่านจะตามนุษย์ที่ไหนได้อย่างตาเส้า

ที่ท่าประโยชน์ให้แก่ราชการ และให้ข้าพเจ้า
ปฏิบัติราชการได้สะดวกเช่นนั้น เมื่อข้าพเจ้า
นึกถึงความสำเร็จในการป้องกันโรคที่อ่า-
เภอแม่สอดขึ้นมาครั้งไร ข้าพเจ้าต้องระลึก
ถึงคุณตาเส้าทุกครั้งไป.

ในที่สุด ข้าพเจ้าขอออกตีความตีโตๆ
ในเรื่อง การป้องกันโรคนี้ อัน อาจ เกิดเป็น
ประโยชน์แก่ท่านผู้อ่านในด้านความรู้ ความ
บรรเทิงบ้างไม่มากนักน้อย จงกลบรรกาล
ให้วิญญาณของนายเส้า สิ่งทีแก้ว ประสย
สุขในโลกหน้า เทอญ.

วิตามินรวม ๘ อย่างใน
ไวทาร์ส ไวตามิน
RUSSELL - LABORATORIES. U.S.A.

ช่วยในความเจริญเติบโตสำหรับเด็ก
ส่งเสริมกำลังความแข็งแรงของคนที่ขาดอาหาร
บำรุงกำลังแก่คนเจ็บ คนร้อไข้ ภัยไข้ช้ออ่อนแอ
เมื่อบดกลบจนเพื่อล้รังอำเนงต้านทานเชื้อโรค

เคมีกัทท์ (2490) จำกัด
๑๕ เจริญกรุง แขวงเฉลิมกรุง โทร. ๒1433
ผู้จำหน่ายในประเทศไทย.

ท่านผู้เป็นนักรูปโปรดทราบ

สัตว์แพทยสารได้จัดให้มีการประกวดภาพถ่ายสัตว์เลี้ยงทกชนิด
แต่ในการประกวดครั้งแรกนี้ จำกัดไว้เฉพาะ สัตว์เลี้ยงพันธุ์พื้นเมือง ที่มีส่วนสัก
ลักษณะถูกต้องทุกประการ ไม่มีข้อบกพร่องอย่างหนึ่งอย่างใด

โปรดส่งรูปถ่ายของท่านมายัง บรรณาธิการสัตว์แพทยสาร ณ คณะสัตวแพทย-
ศาสตร์ ถนนพญาไท ไกลอนุสสารวิชัยสมรภูมิ พระนคร ภายในวันที่ ๓๑ ตุลาคม
๒๔๙๔ เพื่อนำเสนอกรรรมการตัดสิน

กติกา

๑. ภาพประกวดจะต้องเป็นภาพขยายขนาด ๖x๘ นิ้ว หนึ่งภาพ และเป็นภาพ
พิมพ์โดยตรงจาก Negative (contact print) อีกหนึ่งภาพ ต้องเป็นภาพ
ขาว-ดำ ไม่ระบายสีใดๆ พิมพ์ด้วยกระดาษมันหรือดำนก็ได้
๒. ภาพที่จะส่งเข้าประกวดจะต้องถ่ายด้วยตนเอง ส่วนการล้างฟิล์มและการอัด
หรือขยาย จะให้ผู้อื่นทำก็ได้
๓. ในด้านการถ่ายภาพนั้น กรรมการจะถือหลักว่า ต้องเป็นภาพที่ถ่ายแสงคงให้
เห็นส่วนต่างๆ ของสัตว์นั้นให้มากและเด่นชัดที่สุด การพิจารณาจะทำได้
ความชัดเจนของส่วนละเอียดต่างๆ บนร่างกาย บนผิวหนัง และขนของสัตว์
รวมทั้งฝีมือในการสร้างภาพนิตย
๔. เจ้าของภาพจะต้องพร้อมที่จะส่ง negative ให้แก่คณะกรรมการ ได้เมื่อ
กรรมการต้องการ
๕. ภาพที่ส่งเข้าประกวด สมาคมจะไม่ส่งคืน และจะถือว่าเจ้าของยินยอมให้
เป็นสมบัติของสมาคม
๖. ถ้าหากส่งภาพเข้าประกวดโดยทางไปรษณีย์ จะต้องมีการชั่งกันมิให้ภาพ
หักหรือชำรุดได้

รางวัลหลายรางวัล

- ก. รางวัลที่หนึ่ง — ด้วยเงินใหญ่พร้อมด้วยสัตว์แพทยสาร ๑ ปี
- ข. รางวัลที่สอง — ด้วยเงินเล็ก พร้อมด้วยสัตว์แพทยสาร ๑ ปี
- ค. รางวัลที่สาม — โล่ที่เงิน พร้อมด้วยสัตว์แพทยสาร ๑ ปี
- ง. รางวัลชมเชยอีกหลายรางวัล — หนังสือสัตว์แพทยสาร ๑ ปี (สำหรับผู้ที่
เป็นสมาชิกอยู่แล้ว สัตว์แพทยสารจะเป็นผู้ออกค่าบำรุงสำหรับชื้อไปให้ ๑ ปี)